

Narava ne pozna meja – NAT2CARE

Besedilo: Sanja Behrič

Čezmejna območja narave so s strani človeka pogosto različno upravljana in tudi različno dobro raziskana. Živalske in rastlinske vrste političnih meja seveda ne poznajo, saj jih pri svojem gibanju in širjenju pogosto prečkajo. Varstvo vrst je učinkovitejše, če je čezmejno in usklajeno na obeh straneh. Eden izmed ciljev projekta NAT2CARE je tako povezati raziskovalce na čezmejnem slovensko-italijanskem območju in okrepiti varstvo narave v sosednjih območjih Natura 2000. Dejavnosti projekta, ki bo trajal do 31. marca 2020, niso omejene izključno na ta območja, naravovarstvene aktivnosti se lahko odvijajo na celotnem programskem Interreg območju Italija-Slovenija.

V projektu Spodbujanje skupnosti za ohranjanje in obnavljanje čezmejnih območij Natura 2000 (akronim: NAT2CARE) nameravamo na območjih Natura 2000, za katera so pristojni parki v projektu, in širše na programskem območju izboljšati stanje biodiverzitete z inovativnimi aktivnostmi pri čezmejnem upravljanju habitatov in vrst ter z okoljsko vzgojo zlasti mladih, ozaveščanjem širše javnosti in njihovim sodelovanjem. Poseben delovni sklop projekta je namenjen tudi povečanju promocije ekosistemskih storitev okolja. Vodilni partner projekta je italijanski naravni park Julijsko predgorje, med preostalimi petimi smo trije slovenski – Javni zavod Triglavski narodni park (TNP), Nacionalni inštitut za biologijo (NIB), Biotehniški center Naklo (BC Naklo) – in še dva italijanska (deželni naravni park Furlanski Dolomiti, Univerza v Vidmu). Projekt sofinancira Interreg V-A Italija-Slovenija 2014–2020.

Opazovanje gamsov z naravovarstvenimi nadzorniki Triglavskega narodnega parka med poletnim taborom za mlade. (foto: Sanja Behrič)

Med monitoringom belke (*Lagopus muta*) na Mangartskem sedlu smo zabeležili večje število pojočih samcev, eden se nam je še posebno lepo razkazoval – najbrž je bilo v bližini prisotno gnezdo s samico. (foto: Sanja Behrič)

Alpskemu kozličku (*Rosalia alpina*) smo v Trenti postavili rosaliu in ga opremili z informacijskimi tablam, ki mimoidoče informirajo o pomenu saproksilnih vrst v gozdu. (foto: Andrej Kapla)

V projektu je izbranih nekaj ciljnih vrst, ki živijo na obeh straneh meje, jo pogosto prečkajo in so vključene v priloge Direktive o habitatih in Direktive o pticah, za katere se bodo izvajale posamezne akcije oz. ukrepi. Te vrste so npr. alpski kozliček (*Rosalia alpina*), divji petelin (*Tetrao urogallus*), ruševac (*Tetrato tetrix*), belka (*Lagopus muta*), kosce (*Crex crex*), kozača (*Strix uralensis*) in beloglavi jastreb (*Gyps fulvus*). Na izbranih območjih bomo vrste popisali ter kasneje zanje in njihove habi-

tate uvedli ustrezno upravljanje. Po izmenjavi izkušenj med projektnimi partnerji in uskladitvi dobrih praks bomo pripravili nov načrt za čezmejni monitoring vrst. Z enotnimi protokoli in ukrepi aktivnega upravljanja želimo ovrednotiti stanje ohranjenosti ekosistemov in okrepiti celostno upravljanje z območji Natura 2000. V TNP se v projektu posvečamo predvsem koconogim kuram, gamsu in periglacialni flori, v sodelovanju z NIB pa izvajamo tudi nekatere skupne akcije za beleženje

Na nekdanjem širšem območju Triglavskega ledenika bomo vzpostavili stalne ploskve za srednje- in dolgoročno spremljanje sprememb vegetacije. (foto: Sanja Behrič)

Pri popisovanju vegetacije pod Triglavom smo na gruščnatih morenskih nasipih našli kar nekaj drobnih vrst iz družine križnic, med njimi tudi modrikasti repnjak (*Arabis coerulea*). (foto: Sanja Behrič)

prisotnosti in izboljšanja habitata alpskega kozlička.

Kaj smo v NAT2CARE že izpeljali?

Na začetku projekta smo si s partnerji najprej izmenjali razpoložljive podatke o prisotnosti in ohranjenosti vrst, s katerimi se ukvarjamo, ter protokole monitoringa, ki so bili do sedaj v uporabi. Spomladi 2018 smo začeli s popisovanji vrst.

V TNP smo aprila in maja izvedli vsakoletni sistematični popis rastišč divjega petelina in ruševca. V sklopu čezmejnega povezovanja projekta nas zanimajo predvsem območja na primorski strani parka, kjer načrtujemo vzpostavitev mirnih con za omenjeni ogroženi vrsti. Nekatera rastišča ruševca so izpostavljena tudi zaraščanju, zato bomo na izbranih mestih posekali ruševje in s tem izboljšali habitat vrste. Junija smo se posvetili belki. S pomočjo naravovarstvenih nadzornikov TNP, prostovoljcev in v sodelovanju z italijanskimi sodelavci smo izvedli monitoring belke na čezmejnih predelih Mangartskega sedla in Kanina. Popisovanje bomo ponovili v prihodnjem letu in razmišljali o morebitnih ukrepih aktivnega varovanja vrste na turistično zelo obremenjenih gorskih območjih.

S partnerji smo izmenjali nekaj že uveljavljenih dobrih praks. Italijanski sodelavci so nam predstavili metodo floristične analize izbranih ploskev za namen ocenjevanja vpliva klimatskih sprememb na periglacialne habitate, ki je bila razvita v projektu Climaparks. Avgusta smo si ogledali njihove popisne ploskve pod Kaninskim ledenikom in razpravljali o možni uporabi metode v našem projektu. Metodologijo bomo s prilagoditvami uporabili tudi pri spremljanju periglacialne flore pod Triglavskim ledenikom. V sodelovanju z Biološkim inštitutom Jovana Hadžija ZRC SAZU smo izvedli začetni floristični popis območja in pregledali, kje bomo v prihodnjem letu postavili stalne ploskve za spremljanje sprememb vegetacije v nadaljnjih letih.

Skupaj z NIB smo ob Soški poti v Trenti vzpostavili prvi t. i. rosaliu – namensko postavljeno skladovnico bukove hlodovine, ki služi kot primeren habitat alpskega kozlička. Na osončenih bukovih deblih se kozlički spopadajo, privabljajo samice in pari. Na skladovnico smo poleti namestili tudi feromonske vabe, ki vrsto še dodatno privabljajo. Podatke o opaženih hroščih na rosaliu lahko prek mobilne aplikacije *iNaturalist* sporočajo tudi obiskovalci parka in tako prispevajo k monitoringu vrste.

Na Ljubljanskem barju in pod Breginjskim Stolom spremljamo populacije kosca (*Crex crex*). V letu 2019 bo nekaj osebkov opremljenih tudi s telemetričnimi ovrtnicami. (foto: Davorin Tome)

V TNP smo organizirali tudi različne delavnice, didaktične igre za otroke, izobraževalni seminar o monitoringu izbranih vrst, poletni tabor za mlade in voden »metuljarsko« obarvan izlet v območje Natura 2000. Maja smo na naravoslovnih Belarjevih dnevih za osnovnošolce v Trenti postavili novo točko »Narava brez meja« ter učencem predstavili koconoge kure in njihovo problematiko.

Sodelavci NIB izvajajo aktivnosti, vezane predvsem na alpskega kozlička, kozačo in kosca. Za alpskega kozlička testirajo nove metode monitoringa z uporabo pasti na osnovi vrstno specifičnega feromona in razvijajo nesmrtonosne samolovne pasti, opremljene s kamero. Junija so popisali vrste na obeh straneh meje in italijanskim partnerjem predstavili nove metode, ki jih bodo lahko prevzeli pri spremljanju vrste v prihodnosti. V aprilu in maju so izvajali populacijski monitoring kozače na področju Krimskega hribovja, Trnovskega gozda in Jelovice. Štirim mladičem so namestili oddajnike GPS/GSM, s katerimi lahko dobijo pomembne informacije o gibanju vrst. Spomladi so preštevali kosce na izbranih območjih Ljubljanskega barja in na pobočjih Breginjskega Stola. Kosce so obročkali, preizkušali pa so tudi metodo lova, saj bodo v prihodnjem letu nekaj osebkov opremili z oddajniki. Za ohranitev beloglavega jastreba v Alpah nameravajo ponovno vzpostaviti mrhovišča, ki bi privabila jastrebe, da bi ponovno gnezdili tudi na naši strani meje.

Slovensko-italijanska ekipa po terenski izmenjavi izkušenj popisovanja periglacialne flore na Kaniču.

QR koda za dostop do aplikacije *iNaturalist*.

Sodelavci v BC Naklo se posvečajo predvsem izobraževalnim in komunikacijskim aktivnostim projekta. Za njihove dijake, zaposlene in širšo javnost so organizirali vrsto strokovnih ekskurzij in vodenih izletov v območja Natura 2000, v okviru katerih so udeležence izobraževali o pome-

Pogosta pionirska vrsta periglacialnih območij je alpski mak (*Papaver alpinum*). Rumenocvetočo podvrsto retijski mak (*P. alpinum rhaeticum*) smo pogosteje opazili na kaninskem območju, pod Triglavskim ledenikom pa je bil večkrat prisoten belocvetoči julijski mak (*P. alpinum ernesti-mayeri*). Na fotografiji obe podvrsti druga ob drugi. (foto: Tanja Menegalijs)

nu biodiverzitete, zavarovanih območij in trajnostnega turizma.

Partnerji projekta lahko postanete tudi vi! Z že omenjeno aplikacijo *iNaturalist* nam lahko pomagate pri spremljanju vrst, ki so vključene v naše aktivnosti, veseli pa bomo tudi obvestil o najdbah drugih vrst. Aplikacijo si lahko brezplačno prenesete na pametni telefon ali jo uporabite prek spleta na računalniku (<https://www.inaturalist.org>). Po prijavi poiščite projekt Nat2Care in z nami delite opazovanja o zanimivih vrstah. Upamo, da nam bo s skupnimi močmi raziskovalcev, lokalne skupnosti in širše javnosti uspelo ohraniti še kakšen košček narave več. 🌿

Vključitev prispevka je sofinancirana.